

Articulus II

De intentione ministri.

966. In articulo praecedenti determinavimus quinam sit minister sacrae ordinationis. Modo de ejusdem intentione agentes, recolimus ad valorem sacramenti in genere requiri ut minister illud conferens habeat intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia; scilicet Ecclesia Christi quae est Ecclesia Romana. Id aperte definivit contra protestantes Conc. Trid., *sess. VII, can. II*: « Si quis dixerit in ministris, dum sacramenta conficiunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, A. S. ». Et ita etiam Eugenius IV in instructione ad Armenos (*n. 773*). Ambrosius Catharinus, in libro *De intentione ministri*, putavit ad valorem sacramenti sufficere ut minister ponat serio exteriorem ritum sacramentalem, etiamsi in corde suo, ponens hunc ritum, positive nolit facere quod facit Ecclesia. Haec doctrina communiter rejicitur et videtur directe damnata ab Alexandro VIII sub sequenti propositione: « Valet baptismus collatus a ministro qui omnem ritum externum formamque baptismi observat, intus vero in corde suo resolvit: *Non intendo facere quod facit Ecclesia* ». Requiritur igitur ad validitatem sacramenti ut minister ponat serio ritum externum sacramentalem, et insuper simul velit, ponens hunc ritum, saltem facere quod facit Ecclesia. Sufficit autem hujusmodi voluntas implicita, e. g. si quis velit facere quod facit Ecclesia schismatica et haeretica, et haec conficit sacramentum: item sufficit virtualis et non requiritur actualis, ita ut sacramentum valeat etsi minister in actione sacramentali plane et voluntarie distrahatur. Attamen satis non est intentio mere habitualis et multo minus interpretativa.

967. Hanc doctrinam quam supponimus, applicando sacrae ordinationi, sequitur ordinationem quae est sacramentum, esse ipso divino jure irritam, si minister dum eam confert, nec implicite ac virtualiter intendit facere quod facit Ecclesia, licet ritum externum serio ponat. Quod verum

est etiam de ordinationibus quae sunt ecclesiasticae institutionis et de ipsa prima tonsura, quia Ecclesia, in earum institutione oeconomiam juris divini imitata, ita statuit, licet quoad hos gradus aliter statuere potuisset et posset. At non requiritur pro validitate ordinationis ut minister actu positivo et explicito voluntatis intendat facere *sacramentum, ritum sacrum, quod facit Ecclesia Romana, conferre potestatem ordinis*, etc., dummodo haec non excludat; quae omnia implicite continentur in generali intentione faciendi quod facit Ecclesia Christi. Hinc Concilium Tridentinum in relato canone exigit intentionem *saltem* faciendi quod facit Ecclesia, indicans *minimum* necessarium pro valore sacramenti, licet optandum sit ut minister magis specificam intentionem habeat.

968. Ex dictis sequitur ordinationem valere, si minister intendit quidem facere quod facit Ecclesia Christi, sed simul putat illum ritum non esse sacramentum, non esse ritum sacrum, nullam conferre potestatem, Ecclesiam Romanam non esse veram Ecclesiam Christi, etc., dummodo actu positivo voluntatis non dicat: *Nolo facere sacramentum, conficere ritum sacrum, conferre potestatem, facere quod facit Ecclesia Romana*, etc. Sane in casu unicus est actus voluntatis, nempe faciendi quod facit Ecclesia Christi, quem non destruit error concomitans, de quo supra. At e contrario ordinatio foret nulla prorsus, si minister intendit quidem facere quod facit Ecclesia Christi, sed simul actu positivo et explicito voluntatis, non vult conficere sacramentum, aut ritum sacrum, aut facere quod facit Ecclesia Romana, aut conferre potestatem ordinis, aut imprimere characterem, etc. Nam in casu forent duo voluntatis actus positivi et contrarii, quorum posterior priorem destruit, vel qui mutuo eliduntur, et ideo minister revera non vult facere quod facit Ecclesia Christi (1). Quid vero si minister voluntatis actum positivum et explicitum de non conficiendo sacramento, aut ritu sacro, de non faciendi quod facit Ecclesia Romana, etc., revera non habuit, quia de his non

(1) Vide nostrum *Tractatum canonicum de matrimonio*, n. 792, 802.
13

cogitavit, sed habuisset profecto, si cogitavisset? Respondemus ordinationem esse validam, quia haec voluntas interpretativa in rerum natura non existit, et ideo recidimus in primum casum de unico voluntatis actu faciendi quod facit Ecclesia.

969. Pariter ex dictis apparet ordinationem esse prorsus nullam, si minister, dum eam confert, usum rationis non habet, e. g. quia amens, ebrius, dormiens est, licet antea habuerit una cum intentione non retractata conferendi ordinem; quia in casu non adesset intentio actualis vel virtualis, sed tantum habitualis, quae non sufficit. Hinc si episcopus ordinans ita mentis carentia laboraret ut intentio necessaria ad validam sacrorum ordinum collationem in eo praesumi non posset, ordinationes uti nullae essent reiterandae. Et si dubium grave adesset super sanitate ejus mentis, tunc pariter ordinationes hujusmodi erunt reiterandae sub conditione. Ita etiam non semel ipsae Romanae Congregationes reposuerunt.

970. Proinde ut ad casus magis practicos descendamus, ordinatio quaecumque irrita est, si minister, sive episcopus sive abbas sive presbyter ex R. P. delegatione, dum eam personae confert, *vult non ordinare* illam personam; quia eo ipso non habet intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, imo habet intentionem contrariam. Idem dicas de prima tonsura. At minister peccat graviter. Item graviter peccat si dum ordinat, habet intentionem conditionatam non ordinandi, si persona quam ordinat non sit ea quam putat, sed alia quam non vult ad ordinationem admittere, aut si persona quasdam qualitates non habet. Ad rem Benedictus XIV, *De synodo*, VIII, XI, n. 1: « Ne... gravis peccati reus fiat, tenetur episcopus *absolutam intentionem habere ordinem conferendi homini praesenti* cui manus imponit et consueta porrigit instrumenta, quemadmodum recte animadvertunt Navarrus, *Consil.* 5, *De temporibus ordinationum*; Gobat, *Theologia experim.*, tract. VIII, n. 316; et Card. De Lugo, *De sacram. in genere*, Disp. VIII, sect. VII, n. 119 ». Proinde numquam praesumitur ministrum talem intentionem *non ordinandi* habuisse in ordinatione peragenda,

donec contrarium non probetur; tum quia nemo praesumitur malus, nisi probetur, tum quia actus, praesertim adeo sollemnis qualis est ordinatio, habendus est validus, donec invaliditas non evincatur.

971. In Pontificali Romano est quidem edictum (*n. 1009*) quo episcopus ordinationem habiturus praecipit, ne ad ordines suscipiendos accedere audeant illi qui in eodem edicto nominantur. Sed hoc edictum, unice factum ad illos ab ordinibus arcendos, nullo modo significat episcopum habere intentionem non ordinandi, si, edicto non obstante, illi forte accedant, et episcopus per errorem illis manus imponat atque instrumenta porrigat. Proinde ordinatio in casu habenda foret valida, etsi illicita ex parte subjecti, quod et grave peccatum committeret et censuram ferendae sententiae contraheret (*cit. n. 1009*).

972. Quid vero si episcopus, praeter illud edictum Pontificalis Romani, per archidiaconum aliumve publice denuntiari fecerit, priusquam sacrae ordinationis caeremonias incipiat, se intentionem non habere ordinandi irregulares, censuris innodatos, carentes legitimo titulo, vel dimissorialibus proprii Ordinarii? In primis non est dubium episcopum, qui hanc protestationem emittit sive per se sive per alium, graviter delinquere, tum quia, si illam emittit in actu ordinationis, aliquid addit ritibus Pontificalis, tum quia innumeris scrupulis et animi anxietatibus, et quandoque etiam probabili ac prudenti dubitationi de ipsarum ordinationum validitate, cum maximo Ecclesiae detrimento ac perturbatione, aditum aperit. Proinde episcopus cavere utique debet, ne ullus ad ordines admittatur qui, diligenti praehabita inquisitione, non fuerit dignus et idoneus reperiens omnibusque ornatus qualitatibus quae a sacris canonibus requiruntur; at in ipso actu collationis ordinum opus est ut absolutam habeat intentionem initiandi omnes et singulos, sive a se antea approbatos, sive quoquo modo intrusos, qui ad illos suscipiendos accedunt, et per consuetam materiae exhibitionem formaeque prolationem voti composites fiunt.

973. Praeterea praesumendum est hujus protestationis

unicum scopum fuisse deterrere eos qui aliquo ex enuntiativitiis laborantes ad ordines suscipiendos sese accingerent, nec episcopum, per grave facinus, revera illi protestationi suam intentionem alligare voluisse, sed potius habuisse intentionem ordinandi subjectum cui manus imponit (1). Attamen peracta in hujusmodi circumstantiis ordinatione, tutiorem partem sequamur oportet (2). Scilicet adeundus est episcopus qui ordines contulit cum illa protestatione, ejusque intentio exploranda, qualis fuerit. Si ipse affirmat se illa protestatione voluisse tantum deterrere taliter impeditos, ordinatio est valida nec ullo modo repetenda. Si ipse affirmat se suam ipsam intentionem illi protestationi alligavisse, putamus rursus esse subdistinguendum. Vel episcopus advertit accedere candidatum impeditum, et dum eidem manus imponit, habet, conformiter suae protestationi, intentionem eundem non ordinandi, et tunc ordinatio est manifeste nulla et absolute repetenda. Vel episcopus non advertit accedere candidatum impeditum, et ita manus eidem imponit, sicut ceteris, et tunc ordinatio saltem est dubia, quia episcopus forte habuit, prout habere debet, intentionem ordinandi praesentem cui manus imponit; et ideo est repetenda sub conditione. Tandem si episcopus adiri nequit aut incerta et dubia remanet illius intentio, etiam ordinatio dubia est, ac proinde pariter repetenda sub conditione.

974. Haec quam exposuimus, est praxis S. Poenitentiariae, prout testatur Thesaurus, *De poenis eccl.*, p. II, v. *Ordines*, cap. VII, n. 2, et Benedictus XIV, *De sacrosancto Missae sacrificio*, l. c. Haec pariter est praxis S. C. C., ut apparet ex pluribus causis in thesauro resolutionum ejusdem S. C., quarum nonnullae modo afferendae sunt.

975. In primis est responsio data die 23 Jan. 1586, quam refert Fagnanus in *comm. cap. 1, De clerico per saltum promotus*, n. 15, et Benedictus XIV, *De sacrosancto*

(1) Ben. XIV, l. c.; S. Alph. VI, n. 784, cum communiore.

(2) De Lugo, l. c.; Ben. XIV, l. c., n. 2, et *De sacrosancto Missae sacrificio*, III, X, n. 7; S. Alph., l. c.

Missae sacrificio, III, X, n. 5: « Quaesitum fuit an ordinati ante aetatem legitimam ab episcopo qui ante ordinationem in ecclesia publico edicto protestatus est quod non intendebat ordines conferre nisi iis qui in aetate legitima erant constituti, receperint vacuam manus impositionem. Responsum fuit ex communi sententia recepisse vacuam manus impositionem ». Hanc resolutionem summus Pontifex approbavit in Consistorio, qui etiam jussit, antequam executioni mandaretur, scribi ad episcopum ut edicti a se promulgati formam mitteret, qua cognosci posset num episcopus revera intentionem habuerit non ordinandi eum qui cum defectu canonico ad suscipiendos ordines accessisset (1).

976. Eadem quaestio ad examen revocata fuit in *Charchien.*, *Ordinationis*, quae ab Altovito tum Secretario ita relata fuit: « In supplici libello a SSmo D. N. remisso exponitur Fratrem Antonium Gonzalez de Acuna episcopum civitatis Charchiensis in Indiis Occidentalibus sub dominio Regis Catholici, sacras ordinationes habiturum, edicto cavisse, ne quis trahens originem ab Indis seu, ut vocant, Mulatis intra quartum gradum, auderet accedere ad sacros ordines suscipiendos, quia ipsius mens et intentio erat hujusmodi personis sacramentum ordinis non conferre: quam protestationem denuo atque expressius ore proprio emisit in actu ordinationis, jurejurando affirmans se neque actualem neque virtualement intentionem habere, aut habiturum fore ordinandi dictas personas, sed habere dumtaxat intentionem ordinandi sanguine puros; quod et postea confirmavit, dum interrogatus a Guardiano Conventus S. Francisci, an quidam comprehensus infra gradus ab eo prohibitos esset valide ordinatus, absque ulla haesitatione respondit negative ex defectu intentionis. Plura hinc scandala et inconvenientia orta sunt. Multi enim originem trahentes ab Indis seu, ut vocant, Mulatis (cum inibi pauci sint sanguine puri), ordines susceperunt, et subinde Missas celebrarunt, confessiones audierunt, aliaque susceptis ordinibus con-

(1) Ben. XIV, l. c., n. 7.

gruentia munera exercuerunt: et e contra non desunt in populo qui sic ordinatos effugiunt ac uti male promotos digito ostendunt ». Proposita itaque fuerunt S. C. sequentia dubia: « 1° An hujusmodi personarum ordinatio fuerit valida; 2° An actus ab illis vigore susceptorum ordinum exerciti fuerint validi; Et quatenus negative: 3° Quonam remedio hisce malis consuli debeat ». S. C. reposuit die 13 Febr. 1682: « Ad 1um et 2um: negative; ad 3um: ad mentem. Et mens est, supplicandum esse SSmo, quatenus jubeat omnibus Indiarum episcopis, ne deinceps praesumant in ordinatione conditionalem intentionem habere, eosque animadvertat Indos et Nigros omnesque ab eis per paternam vel maternam lineam descendentes nullo jure ab ordinum vel sacramentorum receptione arcendos esse, dummodo cetera per sacros canones requisita habeant et observent ».

977. Benedictus XIV, *De syn.*, XII, I, n. 5, postquam hanc responsionem S. C. C. retulisset, subdit: « Cohaerenter ad haec datae fuerunt litterae ad Indiarum aliosque per Hispanias et regnum Portugalliae constitutos episcopos. Cumque archiepiscopus Ulyssiponensis renuisset ordines quidam conferre qui a Mauris trahebat originem, suas praetextens synodales constitutiones ab ordinibus excludentes quotquot a Mauris, Nigris alteriusve nationis infidelibus provenirent, re mature discussa in S. C. C. die 13 Jan. 1685, responsum est praefatas synodales constitutiones, utpote obsistentes juri communi, nullius esse roboris ».

978. In *Aprutina, Ordinum*, 11 Jan. 1710, hanc facti speciem S. C. ad examen revocavit. Joseph B. loci Bellantis, cupiens adscribi militiae ecclesiasticae, exoravit episcopum ut ei conferret primam tonsuram et duos primos minores ordines; et rescriptum obtinuit: *Ad primam tonsuram tantum*, pro qua sola fuit revera examinatus. Die 20 Sept. 1704, recepta in ordinatione generali prima tonsura, vocatus, ut ipse aiebat, ad duos primos minores ordines, accessit cum aliis ordinandis et materiam tetigit; sed ab episcopo testimonium obtinuit tantum pro prima tonsura. Cum vero deinde praesentatus fuisset ad beneficium de jure pa-

tronatus, episcopus denegavit institutionem, nisi prius obtineret absolutionem et dispensationem ab irregularitate. Re delata ad S. C., haec interrogavit episcopum an in actu ordinationis intentionem habuerit excludendi non examinatos pro ordinibus, vel praecise oratorem, an fecerit aliquam protestationem vel comminationem sub poena excommunicationis adversus furtive accedentes ad ordines. Reposuit episcopus se in actu ordinationis habuisse intentionem saltem virtuales excludendi non examinatos pro ordinibus, sicut in principio cujuslibet ordinationis semper comminatur poenam excommunicationis contra furtive accedentes; nec esse verum, subdidit, quod orator fuerit vocatus. Propositis dubiis: « 1° An stante supradicta ordinatione idem clericus ullum canonicum impedimentum contraxerit quod ab episcopo dispensari non possit? Et quatenus affirmative: 2° An saltem eidem indulgenda sit relaxatio a S. C.? 3° An supradicti ordines minores, modo quo supra suscepti, sint reiterandi in casu? » S. C.: « quoad primum et secundum benigne commisit episcopo Aprutino, ut, imposita oratori aliqua salutari poenitentia, cum eo, pro suo arbitrio et conscientia, gratis dispenset. Ad tertium respondit affirmative sub conditione in casu de quo agitur ».

979. Huc spectat etiam ejusdem S. C. responsio in *Ugentina, Ordinum*. Nam Frater Bonaventura a Ruffano Ordinis Cappucinatorum accessit cum dimissorialibus sui Provincialis ad episcopum Ugentinum ut primam tonsuram et quatuor minores ordines reciperet. Episcopus primam tonsuram tantum una die eidem contulit; et simul intimavit se die quadam dominica eidem collaturum primos tantum duos minores ordines, non autem alios. Verum primis duobus ordinibus jam susceptis, Frater Bonaventura audiens se, ut ipse refert, vocatum cum aliis promovendis ad recipiendos geminos alios minores ordines, securus accessit, et, aequae ac ceteri, fuit ordinatus. Ordinatione absoluta, cum adverterit episcopus Fratrem Bonaventuram sese cum reliquis ad suscipiendos binos posteriores ordines intrusisse, graviter eum increpavit, eundem monens de eorum ordinum nullitate. Pariter consultus a S. C. C. ad quam res

delata fuit, episcopus reposuit Fratrem Bonaventuram vocatum non fuisse, et se non habuisse intentionem illos ordines conferendi, ideoque ordinationem esse nullam. Proposito itaque dubio: « An ordines exorcistatus et acolythatus modo, quo supra, suscepti a Fratре Bonaventura a Ruffano sint reiterandi in casu »; S. C. reposuit die 3 Aug. 1794: « Praevia poenitentia salutari imponenda per Superiores Ordinis, reiterandos esse sub conditione ».

980. De Lugo, *l. c.*, admittit cum Vasquez, *Disp. CXXXVIII, cap. VII, n. 86*, conditionatam ministri intentionem licitam esse in ordinatione personae determinatae ex causa gravissima, e. g. si aliquis, simulans se alium, petat ordinari, cum multum referat eum non ordinari; tunc enim, verificata simulatione et identitate personae, minister posset declarare se non habuisse intentionem ordinandi, atque ita ordinatio haberetur tamquam nulla et gravissima incommoda evitarentur. Sed haec non carent difficultate.

981. Ex dictis intelligitur quid juris de validitate ordinationis cum errore personae, idest si minister eum cui manus imponit et porrigit instrumenta, putat esse Titium, dum est Sempronius. Nam si minister habet, prouti habere debet, absolutam intentionem ordinandi personam praesentem, quaecumque ea sit, ordinatio valet, ut patet. Si e contrario minister expresse et positive vult nullum alium ordinare praeter Titium, ordinatio est nulla, quia minister in casu non habuit intentionem ordinandi illum qui manus impositionem recepit et instrumenta tetigit. Pro aliis sacramentis valet eadem theoria: tantum in matrimonio praesumptio est contrahentem intendisse non personam praesentem, quaecumque ea sit, sed nominatim personam cum qua de matrimonio ineundo egit et sponsalia contraxit, et cum qua nuptias inire putabat (1).

982. Concludimus notantes differentias inter intentionem subjecti et intentionem ministri, necessariam pro validitate ordinationis, aliorumque sacramentorum. Nam in primis ex parte subjecti, praeter actualem et virtuales, sufficit

(1) Vide nostrum *Tractatum canonicum de matrimonio*, n. 784.

etiam mere habitualis intentio, ut explicavimus *n. 625 sequ.* E contrario ex parte ministri requiritur actualis vel virtualis. Praeterea verius valet sacramentum baptismi, confirmationis et ordinis, si subjectum fecte accedit, volens sacramentum, idest materiam et formam positam a legitimo ministro cum debita intentione, sed nolens effectum sacramenti (*n. 641 sequ.*). E contrario ex parte ministri requiritur ut non solum serio ponat ritum externum sacramentalem, sed insuper ut hunc ritum serio ponens, intendat facere quod facit Ecclesia. Nec mirum: nam minister, ut valide conficiat sacramentum, debet, dum verba rebus conjungit, agere tamquam *minister Christi*, seu uti potestate a Christo communicata; et ideo in eo requiritur intentio saltem faciendi quod facit Ecclesia Christi; in qua continetur intentio agendi ut minister Christi (1). Haec autem ratio non valet pro subjecto ita ut in ipso sufficiat, Christo D. sic volente, intentio quoque habitualis recipiendi sacramenti, etiam cum voluntate non recipiendi sacramenti effectum qui producitur ex opere operato ab ipsomet sacramento.

Huc usque de ministro sacrae ordinationis.

SECTIO II

De materia et forma sacrae ordinationis.

983. Ideo de materia et forma una simul agimus sub hac sectione, quia cum verba quae formam constituunt, pronuntiantur a ministro super materiam quae ponitur, determinata materia unius ordinationis, facile intelligitur quae sit forma, et viceversa. Videndum igitur est inter omnes ritus quibus sacra ordinatio perficitur, quinam sint essentielles ita ut materiam et formam constituent. Antea vero nonnulla breviter praemittenda sunt de ritibus sacrae

(1) Vide bene admodum Franzelin, *De sacram. in gen., thes. XVI.*